

TOHTORI OUTOLEMPI

Stanley Kubrick

Dr. Strangelove or: How I Learned to Stop Worrying and Love the Bomb,

Britannia/USA, 1964, 91 min, K12

Saako mille tahansa nauraa? Saako kuolemalle? Entä suurvaltojen väliselle konfliktille tai jopa ydinsodalle ja ihmiskunnan tuhoutumiselle? Vastaus on yksiselitteisesti: kyllä saa.

Stanley Kubrickin ohjaama Tohtori Outolempi eli: kuinka lakkasin olemasta huolissani ja opin rakastamaan pommia on saanut riesakseen yhden elokuvahistorian pisimmistä ja hankalimmista nimistä. Nimi ei kuitenkaan elokuvaa pahenna, päinvastoin, sillä Outolempenä pidetään yhtenä kaikkien aikojen hienoimmista mustista komedioista.

Elokuvasa Yhdysvallat ja Neuvostoliitto ajautuvat konfliktiin, jonka seurauksena ydinsodan syttyminen on lähempänä kuin koskaan. Vaikka elokuva on fiktiota, sen kuvaamat sotilaalliset ja poliittiset mekanismit voisivat olla totta.

Outolempi ei paljasta lajityyppiään ensikertalaiselle kovin helposti. Olen vuosien varrella nähnyt sen useiden opiskelijaryhmien kanssa, ja useimmiten nuoret ovat katsoneet elokuvan täydellisen hiljaisuuden vallitessa. Joskus olen kuitenkin vihjannut, että kyse saattaakin olla pikimustasta komediasta tai poliittisesta satiirista. Silloin opiskelijoiden on ollut helpompi suhtautua elokuvaan ja nauraa sen kalmankylmälle huumorille, vaikka se ei juuri perinteisiä vitsejä sisälläkään.

Elokuva perustuu löyhästi **Peter Georgen** romaaniin **Red Alert** (1958), joka on melko tavanomainen sotakuvaus. Kubrickin työstäessä käsikirjoitusta lajityyppi alkoi kuitenkin vähitellen liukua kohti komediaa ja satiiria. Tarinaan on upotettu valtava määrä vitsejä kuten kaksimielisiä nimiä ja viittauksia todellisiin poliitikkoihin, mutta ensikatsomisella niitä ei välttämättä huomaa. Romaanissa ei myöskään mainita tohtori Outolempenä – elokuvan nimihenkilö on siis täysin Kubrickin luomus.

Brittinäyttelijä **Peter Sellers** tekee elokuvassa uskomattoman kolmoisroolin. Hänet nähdään eversti

Mandrakena, presidentti Merkin Muffleyena sekä loppukohtauksen hämmentävänä tohtori Outolempenä. Jokainen hahmo on täysin omanlaisensa. Sellersiä pidetäänkin yhtenä elokuvakomiikan suurista mestareista, sillä hän hallitsi monet tyylilajit farssista peruskomediaan ja satiiriin. Yksityiselämässään hän kuitenkin kärsi masennuksesta sekä vaikeista päihderiippuvuuksista. Haastatteluissa Sellers sanoi usein, ettei hänellä ollut lainkaan omaa identiteettiä rooliensa ulkopuolella. Sitä on vaikea uskoa, sillä monissa Sellersin roolisuorituksissa näkyy puhdas nerous.

Outolempen yhteydessä on pakko mainita myös **George C. Scottin** parodinen roolisuoritus isänmaallisena ja sotahulluna kenraali Buck Turgidsonina. Fyysinen näyttelemine ja roolin täydellinen sisäistäminen ovat huiketta seurattavaa.

Elokuvan loppua varten Kubrick kuvasi mykkäelokuvista inspiraationsa saaneen piirakkasodan, jossa maailman mahtimiehen heittelivät toisiaan kermakakuilla sotahuoneessa. Ohjaaja kuitenkin poisti sen ennen julkaisua liian farssimaisena. Olisi tietysti mahtavaa päästä näkemään alkuperäinen lopetus, vaikka sen tilalle improvisoitu tohtori Outolempen puhe onkin kiistämätön klassikko.

Vaikka Outolempi valmistui yli viisi vuosikymmentä sitten, se paranee jokaisella katsomiskerralla. Sen absurdi maailma paljastaa itsestään aina uusia kerrostumia ja tulkintoja. Itse asiassa se on monessa mielessä ajankohtaisempi kuin aikoihin: kansainvälinen politiikka tuntuu olevan sekaisin, suurvallat muistuttavat omasta mahdollistaan ja sodan mahdollisuus hiipii monen painajaisiin.

Tohtori Outolempi antoi kylmän sodan huippuvuosina ihmisille luvan katsoa maailman hulluutta komedian kautta. Ja sama ilmiö toimii vielä 2010-luvullakin: inhimillisyyden unohtaneille sotaintoilijoille ei ainoastaan saa nauraa vaan myös täytyy nauraa.

Antti Pentikäinen

POHDITTAVAKSI

- Koitteko Tohtori Outolemmen komediana vai vakavana sotaelokuvana? Kuinka monta kertaa nauroitte? Jättikö elokuva ahdistuneen vai iloisen olon?
- Mikä on elokuvan hauskin kohtaus tai repliikki?
- Komedialla tarkoitetaan lajityyppiä, jonka tarkoitus on saada katsojat nauramaan. Se jakautuu alalajeihin, joiden määritelmät ovat hienovaraisempia. Keskustelkaa tai etsikään netistä määritelmät seuraaville: farssi, parodia, satiiri, musta komedia, screwball-komedia ja slapstick-komedia. Lisäksi komedia yhdistetään usein muihin lajeihin, esimerkiksi romanttinen komedia tai kauhukomedia. Mitä muita yhdistelmiä keksitte? Mitkä komedian lajit ovat suosikkejanne? Antakaa kaikista lajeista myös esimerkkejä.
- Elokuvan päähenkilöt on hahmoteltu parodian ja satiirin keinoin. Silti näyttelijät vetävät roolinsa vakavasti ilman silmäniskuja katsojalle. Ketkä hahmoista olivat kiinnostavimpia? Miksi?
- Peter Sellers luo elokuvassa kolme eri roolihahmoa, jotka poikkeavat toisistaan kehonkieleltään, puhetavaltaan ja temperamentiltaan. Näyttelijä on muuttanut myös ulkonäköään niin, että useimmat katsojat eivät tajua saman näyttelijän esiintyvän monessa roolissa. Kokeilkaa, millaista on muuntautua eri hahmoiksi. Suunnitelkaa ensin kaksi tai kolme roolihahmoa, jotka poikkeavat iältään, taustaltaan ja ulkonäöltään. Kirjoittakaa sitten lyhyt monologi, jossa hahmo kertoo ajatuksistaan. Esittäkää hahmot ryhmälle. Millaisilla keinoilla eri hahmot on mahdollista saada erottumaan toisiltaan? Mikä on vaikeinta?
- Mikä on elokuvan vaikuttavin kuva tai kohtaus? Miksi?
- Tohtori Outolempi käsittelee kylmän sodan vuosia. Mitä tarkoitetaan kylmällä sodalla ja kauhun tasapainolla? Voiko nykyistä maailmanpoliittista tilannetta verrata kylmään sotaan?